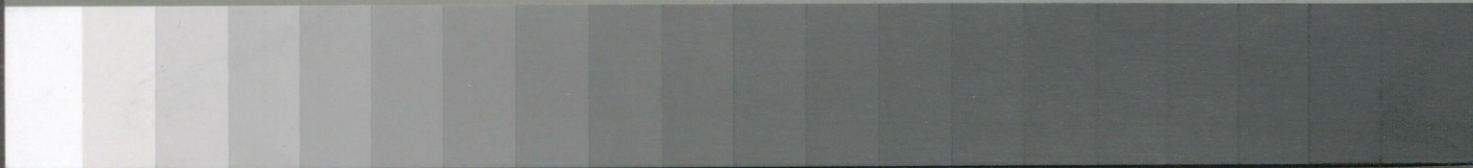

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

ODEZWA

TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO

POLSKIEGO

DO

WSPÓŁZIOMKOW

o

BIBLIOTECE NARODOWEJ

W PARYŻU.

PARYŻ.

W Drukarni i Litografii MAULDE i RENOU,
Na ulicy Bailleur, 9-11.

1851.

Colour Chart #13

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

Inches
Centimetres

ODEZWA
TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO
POLSKIEGO

DO

WSPÓŁZIOMKOW

o

BIBLIOTECE NARODOWEJ

W PARYŻU.

PARYŻ.

W DRUKARNI I LITOGRAFII MAULDE I RENOU,
Na ulicy Bailleul, 9-11.

—
1851.

20

ODEZWA

TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO

POLSKIEGO

o

WSPÓLNIOMKÓW

o

BIBLIOTECE NARODOWEJ

W PARYŻU.

1/9568

PARYŻ.

W Drukarni i Litografii M. HUBER i RENOU.

25 rue de Valenciennes, 9-11.

1851

Pierwsza myśl założenia Biblioteki Narodowej w Pa-
ryżu powstała w Towarzystwie Historycznym,
którego założycielem, pod nazwaniem *Wzrostła*,
Na jego wezwanie trzy inne Towarzystwa zjednoczyły
się ku temu, zbiorę sąsiedzi i pewny dochód na
utrzymanie Biblioteki zapewnili. Akt fundacji, u-
chwalony przez Cztery Towarzystwa, pod datą 24 Pa-
stobarda 1838 r.

ODEZWA
TOWARZYSTWA HISTORYCZNEGO
POLSKIEGO
DO
WSPÓLZIOMKOW

o
UCHWAŁA D. BIBLIOTECE PUBLICZNEJ POLSKIEJ
BIBLIOTECE NARODOWEJ

w PARYŻU.

Towarzystwo Literackie Polskie, wraz z swoim *Wzrostła* His-
torycznym i Staryszczyzną, tudzież Towarzystwo Naukowe
Polskie, postanowiły wspólnie zbierać i drukować dzieła i listy
Polskie w Paryżu i w innych krajach, które przynależą do
Biblioteki Narodowej, otwartą w Paryżu 1839
roku, doszła dziś, staraniem, zabiegami i nakładem
Emigracji, do tej zamożności, iż sprawiedliwie zasłu-
żyć może na bacność i opiekę całej Polski. W tem
przekonaniu My, Towarzystwo Historyczne, założyciele
wraz z innymi Towarzystwami Biblioteki Polskiej
w Paryżu, gdy zbiegami wypadków, zawarowaniem Aktu
fundacji, samym nawet przedmiotem prac naszych,
stajemy się dziś najbliższymi opiekunami na Emigra-
cii tej Biblioteki, poczytujemy być obowiązkiem na-
szym, podawszy szczegółową wiadomość o jej dzisiejszym
stanie, odezwać się nakoniec o pomoc i fundusz do
Współziomków abyśmy mogli zabezpieczyć, utrwalić
i podnieść Zakład Narodowy Polski na obcej ziemi.

Pierwsza myśl założenia Biblioteki Narodowej w Paryżu, powstała w Towarzystwie naszym Historycznym, którego założycielem, pod nazwaniem Wydziału, i pierwszym Prezesem, był Julian-Ursyn Niemcewicz. Na jego wezwanie trzy inne Towarzystwa zjednoczyły się ku temu, zbiory swoje oddały, i pewny dochód na utrzymanie Biblioteki zapewniły. Akt fundacji, uchwalony przez Cztery Towarzystwa, pod datą 24 Listopada 1838 r. jest następujący :

UCHWAŁA O BIBLIOTECE PUBLICZNEJ POLSKIEJ.

ART. 1.

Towarzystwo Literackie Polskie, wraz z swojemi Wydziałami Historycznym i Statystycznym, tudzież Towarzystwo Naukowej Pomocy, postanawiają połączyć zebrane przez siebie książki w jednym lokalu w Paryżu, i utworzyć z nich Bibliotekę, która przeznaczona na Własność Narodową, po oswoobodzeniu Polski, wcieloną zostanie do głównej Biblioteki krajowej.

ART. 2.

Biblioteka ta otwarta będzie dla użytku publicznego i nosić nazwisko : Biblioteki Publicznej Polskiej.

ART. 3.

Uchwała niniejsza trwać będzie dopóty, dopóki fundujące Bibliotekę Towarzystwa i Wydziały, jednozgodnie inaczej niepostanowią.

ART. 4.

Zarząd Biblioteki publicznej sprawowany będzie przez Radę Biblioteczną.

ART. 5.

Rada Biblioteczna składać się będzie ze swego Prezesa i z delegowanych, po dwóch, od każdego Towarzystwa i Wydziału.

ART. 6.

Prezesem stałym Rady Bibliotecznej jest Xiąże Adam Czartoryski, delegowani wybierani będą corocznie, a żaden z nich nie może łączyć reprezentacji kilku Towarzystw lub Wydziałów.

ART. 7.

Na przypadek rozwiązania się któregoś z Towarzystw lub Wydziału, z jakiegobądź przyczyny, własność dzieł przez niego złożonych i udział w zarządzie Biblioteki publicznej, przechodzi na Towarzystwa pozostałe.

ART. 8.

Rada, odpowiedzialna jest za całość powierzzonego sobie zakładu, jej się też zostawia przepisanie sobie organizacji wewnętrznej, mianowanie Bibliotekarza, oznaczenie sposobu otwarcia Biblioteki, i udzielania książek czytającym, staranie o pomnożenie zbiorów i funduszków bibliotecznych, zgoda, wszystko co się dotyczy Biblioteki.

ART. 9.

Rada najmie niezwłocznie lokal na pomieszczenie Biblioteki i urzędzi go w sposób, ażeby Towarzystwa i Wydziały fundujące Bibliotekę publiczną Polską, mogły w nim zarazem odbywać swe posiedzenia i zachowywać pod swoim respective wyłącznym dozorem archiwa. Lokal ten powinien być obrany w stronie miasta, ile możliwości dogodniej i dla czytających i dla pomienionych Towarzystw.

ART. 10.

Na utrzymanie Biblioteki publicznej, każde z Towarzystw i ich Wydziałów, płacić będzie rocznie do kasy Biblioteki minimum franków sto pięćdziesiąt; od uiszczenia których zależy prawo należenia ich do zarządu Biblioteki w sposób art. 5 przepisany.

ART. 11.

Rada Biblioteczna układać będzie co rok budżet swoich wydatków. Przewyżka summy budżetowej nad minimum, ma być rozdzielona na Towarzystwa i Wydziały. Delegowani zasiadający w Radzie Bibliotecznej, mają otrzymać na każdy raz od swoich Towarzystw i Wydziałów upoważnienie, tak do postąpienia przewyżki, jako też co do rozdziału tego ciężaru między Towarzystwa i Wydziały. Budżet potwierdzony podpisami delegowanych będzie już przez to samo obowiązującym, i nieuległym dalszej dyskusji.

ART. 12.

Rok działań, rachunków i sprawozdań Rady Bibliotecznej zaczynać się będzie od 3. Maja. Corocznie więc przed dniem 15. Kwietnia Rada Biblioteczna udzielać będzie Towarzystwom i Wydziałom Sprawozdanie ze swoich czynności i stanu Biblioteki. Sprawozdanie takowe będzie ogłaszane drukiem.

ART. 13.

Biblioteka będzie miejscem składu nie tylko książek drukowanych, ale i rękopismów, tudzież mapp, rycin, litografij, medalów, monet dawnych, pamiątek narodowych i wszelkich innych przedmiotów tyczących się nauk i sztuk. Co się przeto mówiło o połączeniu książek, ma się rozumieć i o połączeniu powyższych przedmiotów.

ART. 14.

Towarzystwa fundujące Bibliotekę i ich Wydziały obowiązują się na przyszłość składać książki i inne zbiory, do którychby posiadania przyszść mogły, nie gdzie indziej jak w Bibliotece publicznej i Polskiej.

ART. 15.

Rada Biblioteczna upoważnioną zostaje do przyjmowania w depozyt książek osób prywatnych, składanych do użytku publicznego czasowo, i z zachowaniem własności.

Po przyjęciu niniejszej Uchwały i zawiązaniu się Rady Bibliotecznej, nim jeszcze nowy lokal przez tę Radę najętym zostanie, Towarzystwo Literackie Polskie, Towarzystwo Naukowej Pomocy, Wydział Historyczny i Wydział Statystyczny, na wezwanie Rady, złożą swoje książki i inne zbiory opatrzone znakami ich pochodzenia i katalogami, w miejsce przez nią wskazane. Odtąd miejsce to uważane będzie za lokal wspólny Towarzystw i Wydziałów.

Paryż d. 24 Listopada 1838.

<i>Towarzystwo Naukowej Pomocy.</i>	X. CZARTORYSKI, Prezes. WROTNOWSKI Felix, Sekretarz.
<i>Towarzystwo Literackie Polskie.</i>	X. CZARTORYSKI, Prezes.
<i>Wydział Historyczny.</i>	PLICHTA ANDRZEJ, Sekretarz.
<i>Wydział Statystyczny.</i>	NIEMCEWICZ J.-U., Prezes. SIENKIEWICZ Karol, Sekretarz. PLATER LUDWIK, Prezes. REITZENHEIM, Sekretarz.

Do pierwszego składu Rady Bibliotecznej należeli :
Xiąże CZARTORYSKI, Generał KNAZIEWICZ, — Kasztelanowie : NIEMCEWICZ, PLATER, — Posłowie : WOŁOWSKI, MORAWSKI i MALINOWSKI, Sekretarz b. Rządu Narodowego PLICHTA, i SIENKIEWICZ, któremu zarząd Biblioteki został poruczony. — Biblioteka tak założona otwartą została dla publiczności, 5 Marca 1839, na Sessii publicznej, zjednoczonych Towarzystw, wobec ziomków i cudzoziemców, zagajonej przez Kasztelana Niemcewicza. — Ostatni skład Rady Bibliotecznej był : Xiąże CZARTORYSKI, Generał DEMBIŃSKI, Posłowie : BARZYKOWSKI i MORAWSKI, MICKIEWICZ, CICHOWSKI, SIENKIEWICZ.

Biblioteka tym sposobem uformowana w Paryżu,

miała tylko 2,000, woluminów przy założeniu swoim. Źródłami dalszego jej wzrostu były : Dary — Przekazy pośmiertne — Zakupna.

Imiona Darodawców, które z wdzięcznością tu powtarzamy, są :

W Emigracji,

Barankiewicz Leon.	Czartoryski X. Witold.
Baranowski.	Czartoryski X. Władysław.
Bem Gł.	Czaykowski Michał.
Bielke.	Danysz.
Biernacki Poseł.	Demiński Gł.
Biliński.	Dobrowolski Erazm.
Blotnicki Hipolit.	Dobrowolski Bolesław.
Bońkowski Hieronim.	Dobrowolski Konstanty.
Bronikowski Xawery.	Tomasiński Kapitan.
Brzeżański.	Drozdowski Stanisław.
Budzyński Michał.	Dubiecki.
Bystrzonowski Ludwik.	Dziemiński Antoni.
Chaborski Florian.	Dziwulski Xiądz.
Chaborski Zenon.	Falkowski.
Chodźko Alexander.	Forster Karol.
Chodźko Leonard.	Gadon Marszałek.
Chodźko Michał.	Gaszyński Konstanty.
Chotomski Ferdynand.	Głowacki Paweł.
Choński.	Gnorowski.
Chrzanowski Gł.	Godebski.
Chrzanowski Leon.	Gorecki Antoni.
Cichocki Jozef.	Grzymała Albert.
Cichowski Adolf.	Hofman Karol.
Czartoryska X. Anna.	Hofmanowa Klementyna.
Czartoryska X. Izabella.	Hollenderski.
Czartoryski X. Adam.	Jablonski.

- Januszkiewicz Eustachy.
Jastrzębski Ludwik.
Jelski Ludwik.
Jełowicki Alexander.
Jełowicki Edward.
Kalinowski Stanisław.
Kamocki Xiądz.
Kątski Antoni.
Kniażewicz Gł.
Kloss Mikołaj.
Kołosowski.
Kołłupayło.
Kopczyński Piotr.
Koziełł.
Kozmian Jan.
Kozuchowski.
Kralewski.
Kraśniński Walerian.
Królikowski Karol.
Kubalski.
Kubrakiewicz.
Kulczycki Adam.
Kurowski.
Laskowicz.
Lemański D'.
Lisiecki Michał.
Lubliner.
Łagowski Półkownik.
Łuszczewski.
Makowski Antoni.
Malinowski.
Maliszewski Karol.
Małachowski Stanisław.
Matuszewicz.
Marchwiński.
Markiewicz.
Michalski D'.
Mickiewicz Adam.
Mikulski Jozef.
Miturzyński Szcepan.
Młodliński Ignacy.
Morawski Teodor.
Morozewicz Kalixt.
Nakwaski.
Neumann.
Niemcewicz J. U.
Niemojewski.
Niezabitowski Stefan.
Oleszczyński Antoni.
Olizar.
Olizarowski Tomasz.
Orda Napoleon.
Orłowski D'.
Ostrowski Antoni Wda.
Ostrowski Krystian.
Ostrowski J. B. O.
Plater Cezary.
Plater Ludwik.
Plater Zygmunt.
Pociej Xiądz Trapiста.
Pogonowski.
Popieł.
Połocki Bernard.
Praniewicz Xiądz.
Proniewski Marcelli.
Reikowski.
Reitzenheim.
Richter.
Romanowski.
Rosienkiewicz z Ameryki.
Rutkowski Antoni.
Rypiński.
Saniewski.
Sawaszkiwicz.
Semenenko Xiądz.
Seredyński.
Sienkiewicz Karol.
Skarszewski.
Słowaczyński.
Sozański.
Strzelecki,
Styczyński Stanisław.

Sumiński.	Morski Teodor	Wilczyński Karol
Szemiót.	Morawiec Karol	Wirtemberska Xżna
Szokalski Wiktor.	Murawski	Witwicki Stefan.
Szymański Antoni.	Nemian	Wolska Konstancja
Szirma.	Nimcewicz J. T.	Wołowski Franciszek Dep.
Szuskiewicz.	Niemcewicz	Wołowski Ludwik
Terlecki Xdz.	Niechajewski Stefan	Wołowicz.
Trentowski Bronisław.	Oleszczyński Stefan	Wróblewski
Trepka Xiadz.	Oliwa	Wrotnowski Felix.
Trzeciak.	Oliżarski Tomasz	Zaleski Bohdan.
Ułłowicz.	Oliwa	Zamoyski Władysław.
Umiński Gł.	Oliwski D.	Zawierski.
Wereszczynski Alexander.	Ostrowski	Zieliński Jozef.
Wielobycki.	Ostrowski Krystian	Zebrowski Oskar.
Wielogłowski Walerj.	Ostrowski J.	

Z KRAJU ; z *Xięstwa Poznańskiego*. Hrabowie Działyński i Grabowski, Dr Marcinkowski i Gasiorowski ; Xięgarnie Zupańskiego i Poplińskiego. — Redaktorowie : Przeglądu Poznańskiego, Gazety Polskiej i Gońca Poznańskiego. — Z *Krakowa*. Michał Wiszniewski, Męciszewski, G. Cypcer. — Z *Galicji*. Instytut Imienia Ossolińskich, s. p. Xże. Henryk Lubomirski, X. Leon Sapiela, Natalia Lipińska, Przyłęcki, Deszkiewicz, Jabłoński Xięgarz.

Z CUDZOZIEMCÓW. Ministrowie Oświecenia : Villmain, Falloux. — Hrabowie Rambuteau, Montalembert, Lasteurie. — Princesse Constance de Salm, Comtesse de Bradi, Sophie Derville Malichard de Chatillon. — L'Abbé Giraud. — MM. Adhémar, Bessières, Léon Boré, W. S. Bowring, Burgaud des Marets, Danneville de Caen, Ferdinand Denis, Dufart Libraire ; Flotelot, Gaudichaud, Jullien de Paris, Lafond, Le Roys de Gayes, Charles de Mazade, Poulain, Renou imprimeur, Rosset Saint-Martin, Saint-Fare Bontemps, Henri Schmidt, Raymond, Valtemare, Comte de Sorgo, Turgieniew, Balcesco.

PRZEKAZY POŚMIERTNE.

W moc zapisów testamentowych, w moc rady familijnej lub przyjacielskiej, po zgonie ziomków zmarłych na Wygnaniu, pozostałe xiążki, a nieraz w znacznej liczbie, wnoszone były do naszej Biblioteki Narodowej. Imiona tych pośmiertnych Dobroczynców są : Generałowie : Pac, Kniaziewicz, Sierawski, — J.-U. Niemcewicz, Gustaw Małachowski, Stefański, Trzeciak, doktor Czernicki. — Lecz najważniejszy i bez porównania z innemi z tego źródła przybytek, winniśmy Zapisowi testamentowemu ś. p. SENATORA WOJEWODY WODZIŃSKIEGO. Szacowna jego Biblioteka, wcielona już do Biblioteki Polskiej Narodowej, nietylko że zbogaciła w niej literaturę Polską, lecz wniosła do niej dwa zbiory, na które w najsczęśliwszych nawet okolicznościach niemoglibyśmy się byli odważyć, to jest : Zbiór Medalów, a przede wszystkim, zamożny Gabinet Rycin. Miło jest zaiste widzieć zacne Imie w życiu prywatném, zasłużone w publiczném, przenoszące się po zgonie, w widomym pomniku do przybytku nauk, aby tam na zawsze być obecném wdzięcznej pamięci współziomków.

ZAKUPNA

Na zakupna Xiążek, bądź Polskich bądź obcych, Biblioteka w ciągu pierwszych lat dziesięciu wydała 27,297 fl.

Oto jest wykaz pomnażania się Biblioteki w ciągu dwunastu lat jej istnienia :

W czasie fundacji było woluminów	2,000
1839 v. przybyło.	1,870
1840.	1,470
1841.	720
1842.	2,137
1843.	800
1844.	2,385
1845.	3,558
1846.	1,320
1847.	1,560
1848.	1,203
1849.	2,236
1850.	4,500
	—
	25,759

Tłumacząc i objaśniając podaną tu liczbę nagromadzonych tak książek i broszur, powiemy przede wszystkim, iż dla położenia naszego, dla warunków których niebyliśmy panami, dla środków nawet ktorými się Biblioteka pomnażała, Biblioteka ta niemogła być specjalną, lecz koniecznie encyklopedycznej natury. Formowaliśmy Bibliotekę naszą w myśli: aby zabytki literatury Polskiej, składając na obcej ziemi, ochronić od owych przygod, na własnej naszej, tyle już razy doznanych; aby Polakom na Emigracji otworzyć skarby ojczystej przeszłości; — formowaliśmy znowu Bibliotekę i w tej myśli: aby zasob ogólny umiejętności i literatury powszechnej zbierać i pomnażać dla użytku kiedys krajowego. Przybytki z darów były właśnie tej ogólnej treści. W zakupowaniu książek

na licytacjach, w czém byliśmy panami wyboru, zciągaliśmy ważniejsze dzieła z różnych wydziałów, dając pierwszeństwo narodowej literaturze. Kupowaliśmy w Paryżu, w Bruxelli, w Kolonii, w Lipsku. — Wrocław, Poznań, Lwów, a osobliwie Xiegarnia Jabłońskiego, dostarczyły nam najwięcej dawnych dzieł polskich. Słowem zbieraliśmy Bibliotekę encyklopedyczną. Zakres to niezmierny, któremu największe Biblioteki zadość uczynić nie są w stanie; ale go ograniczyć i scieścić ani podobnem, ani potrzebnem się nam zdawało. — W ogólności, w Bibliotece naszej Narodowej celują; Literatura Polska tak dawna jak nowa, Literatura Starożytna, Historia Francuzka, Wojskowość, Bibliografia, a teraz Zbiór Rycin. Mamy dobry początek Literatury Czeskiej, i znaczny dobór Rossyjskiej; — Wreszcie znakomity początek Numizmatyki Krajowej. — Wszystkie książki, na odwrocie stronicy tytułowej, oznaczone są stęplę m, z legendą: Biblioteka Polska w Paryżu od 1839.

Fundusz Biblioteki Polskiej, przy jej założeniu ograniczał się jedynie roczną szupłą opłatą, przez fundujące Towarzystwa zastrzeżoną. Towarzystwa się rozwiązywały; opłaty ustawały. Od trzech już lat, nasze tylko jedynie Towarzystwo Historyczne, zawarowaną, artykułem dziesiątym Aktu Fundacji, opłatę wiernie uskutecznia. Lecz byliśmy zawsze, i jesteśmy pewni, że rzecz, w gruncie dobra i pożyteczna, znajdzie kiedyś, powinna znaleźć, niespodziewane nawet wsparcie. Jakoż przychodziły w pomoc, zaonych społ-

ników wygnania, towdary pieniężne za życia, to zapisy po śmierci. Samo imię pierwszego założyciela Biblioteki, wywołało ofiarę. Jeden z wielbicieli J. U. Niemcewicz, zapisał Bibliotece 885 fr. renty, którą przeznaczył, po dożywociu zawarowanem, na nadgrody literackie. — Rząd nawet Francuzki, wypłacał rocznie dla Biblioteki, na najem lokalu 2,000 fr. co, w r. 1848, odjętem nam zostało. Musieliśmy oddać ściętnię o połowę lokal, i zmniejszyć służbę Bilioteczną.

W pierwszych dziesięciu latach Biblioteki następujący był stan jej przychodów i wydatków.

PRZYCHÓD DZIESIĘCIOLETNI.

Od Rządu Francuzkiego, ...	16,500
Od Towarzystwa Pomocy Naukowej, ...	4,531
Od Tow. Literackiego.	2,396
Od Tow. Statystycznego.	2,600
Od Tow. Historycznego.	4,120
Z Ofiar.	3,098
Z źródeł przypadkowych.	349
Z Legatu Gła Kniaziewicza.	8,250
Z Legatów Gła Paca i innych.	14,264
	<hr/>
	56,109

WYDATKI DZIESIĘCIOLETNIE.

Niżki.	27,297
Lokal.	16,512
Szafy i Meble.	3,612
Opal i światło.	951
Biuro.	708
Pensie.	7,127
	<hr/>
	56,207

Administracja Biblioteki, pod zwierzchnią kontrolą Rady Bibliotecznej dzieli się na dwa stopnie :
DYREKCJA I SŁUŻBA CODZIENNA.

DYREKCJA obejmuje wszystkie szczegóły Administracji, jakoto : Utrzymanie lokalu, dozór częstych przenosin, — Korrespondencja Biblioteczna, Wysłudzenie i zakupno książek, — Katalogowanie, — Kwesta fundusów, Kontrola kassy, — Kierunek służby codziennej, — Wprawa coraz nowych w niej osób ; nakoniec, — zdawanie raportów Radzie Bibliotecznej. — SŁUŻBA CODZIENNA PŁATNA, ma dwie gałęzie : roboty wewnętrzne, mianowicie KATALOG, i usługa publiczności, CZYTELNI.

W pomyślnych czasach skład służby codziennej był następujący : Kustosz, Pisarz, Dozorca Czytelni i Wozny. Kustosz jest na czele służby codziennej, odpowiedzialnym jest za całość Biblioteki, ma w swoim ręku kassę Biblioteki i jej Rachunki ; codziennie o 9 przychodzi po klucz do Dyrektora ; pracuje w Bibliotece do godziny 4, poczem odnosi Dyrektorowi klucz i raport spraw dziennych. — Trafia się atoli często, że sam kustosz musi, z szlachetnem poświęceniem się, pełnić wszystko, zacząwszy od prac bibliograficznych do poziomych funkcij około czystości i ciepła.

Czytelnia Biblioteczna, otwarta jest dla publiczności od południa do godziny czwartej co dzień, prócz Świąt, Niedzieli, Środy i dnia 5 każdego miesiąca. Prawidła uchwalone przez Radę Biblioteczną stanowią do zachowania porządek w czytaniu i pożyczeniu książek, a

mają na celu użyteczność i całość Biblioteki, która w gruncie jest najistotniejszą rękojinią użyteczności. Prawidła te podpisane ręką J.-U. Niemcewicza, wywieszane są na tablicy w Czytelni. Każdy, będąc raz upoważniony przez jednego z członków Rady Bibliotecznej, lub Rady Towarzystwa Historycznego, ma prawo za stosownym rewersem, pożyczać książki do domu. Pożyczać można jedno tylko na raz dzieło, i tylko na miesiąc. Wyłączone są od pożyczania: Ryciny, Mappy, Dzieła kosztowne z Rycinami, Dykcjonarze, dawne i rzadkie Edycje, i Dzieła Polskie przed 1800 r. — Katalog Biblioteki złożony jest w Czytelni na usługę czytelników. — Każdy przychodzący do czytelnii, wypisuje z Katalogu żądane dzieło na karteczce, którą dozorca Czytelni doręcza Kustoszowi. Kustosz dzieło to do pożyczania lub do czytania wydaje. Cały proces odbywa się w milczeniu. Żądający Informacji Bibliograficznej, podaje swoje pytania na piśmie, na cò otrzymuje w dniu następującym odpowiedź. Wciągu roku Biblioteka rozpożycza około 600 dzieł. W czytelni zbierało się dawniej czasem do 20 osób; dzisiejsza Czytelnia ledwie sześciu czytelników pomieścić może. Dla szczupłości lokalu niemogliśmy dotąd wzywać publiczności francuzkiej, skutecznemi sposobami, do Biblioteki Polskiej. Biblioteka ta położona tuż obok mieszkania Prezydenta Rzeczypospolitej, w części znakomitej miasta, a od wielkich Bibliotek Paryzkich odległej, mogłaby, w obszerniejszym lokalu, łatwo gromadzić wielką liczbę czytelników francuzkich, a przez to dać nam prawo niezawodne do

zasilków rządowych. W dzisiejszym stanie rzadki Francuz zawita do naszej niewygodnej Czytelni.

Dla publiczności chcącej zwiedzać Bibliotekę i oglądać ryciny, przeznaczony jeden dzień w tygodniu, to jest Czwartek, od godziny 9 z rana do południa.

Katalogi Biblioteki są wielorakie : 1° Inwentarz książek przybywających, zapisywanych pod datą ich wejścia do Biblioteki. — 2° Katalog alfabetyczny w 3 Tomach in folio, do których przybędzie w krótcie 2 Tomy supplementu. — 3° Katalog kartkowy, w kartonach podług materij rozłożony. — 4° Rejestr książek rozpożyczonych. — 5° Katalog Duplikat.

Prócz zwyczajnych zbiorów Bibliotecznych jest w Bibliotece Polskiej Narodowej : Archiwum Tajne, zawierające Akta z ostatnich czasów, jakoto : Akta Dyplomatyczne missij Polskich, — część Aktów Rządu Narodowego, — Papiery tyczące się historii powstań. — Mamy prawo spodziewać się, że wszelkie papiery tego rodzaju, mogące dotąd krążyć po rękach prywatnych, przejdą do bezpiecznego i narodowego Archiwum w Bibliotece Polskiej. — Tu także złożone Manuskrypta : Niemcewicza, Kniaziowicza, Sierawskiego, Bema ; Papiery Krawczaka, Wereszczyńskiego ; Archiwa rozwiązanych Towarzystw.

Nienależy i tego przemilczeć, że Biblioteka Narodowa, bywa miejscem zgromadzeń Emigracji, Posiedzeń Towarzystw, narad Członków Sejmu ; i że używa

schronienia tymczasowym Depozytom Emigracji Polskiej. Wielu z tej opieki korzysta. Korzystali z niej Generałowie nasi, gdy w ostatnich czasach spieszyli przewodniczyć walczącym o niepodległość swoją Narodom. Wśród pisemnych pomników Sobieskiego, Chodkiewicza, Czarneckiego, przechowywały się depozyta Dembińskiego, Chrzanowskiego, Bema.

Wykazawszy stan Biblioteki Polskiej założonej w Paryżu, stopień jej zamożności, rozległość jej użytku, godzi się nam zwrócić na nią baczną współziomków i wezwać ich pomocy do wzniesienia, utrwalenia, do ozdobienia Narodowego tego Zakładu. Nieodzywamy się z projektami — nieprzychodzimy z urojonym planem. Odkrywamy rzecz widzialną, już istniejącą, już pożyteczną.

Obywatele Polski! Wy, lekce ważyć w dzisiejszych czasach, Narodowego Zakładu w Paryżu, nie możecie. Odzywamy się przeto do Was o składki dla niego, — o fundusz, mianowicie na jego odpowiednie, i wartości wewnętrznej i godności narodowej, pomieszczenie, — o fundusz: **NA KUPNO DOMU W PARYŻU dla Biblioteki Polskiej.**

Kniaziewicz, który mieczem, i tak chlubnie, ojczyźnie służył, był jednym z fundatorów naszej Biblioteki, i był hojnym jej Dobroczyńcą. W ostatniej on cho-

robie, kollegom swoim w Radzie Bibliotecznej, kupno Domu, za najpewniejszy środek zabezpieczenia Biblioteki, za najpilniejsze staranie polecał. Dom własny Polski, będzie najdosłowniejszą formą przybytku myśli Polskiej. Dom Polski, będzie oraz najbezpieczniejszą lokacją funduszu na Bibliotekę złożonego. Rewolucie grożą wszystkiemu, więc i wszystkim fundacjom pieniężnym. Dom pozostanie zawsze funduszem pożytecznym dla Biblioteki naszej. Najgwałtowniejsze zmiany zniszczyć go niemogą; najgwałtowniejsza burza rewolucyjna, cofnie się z uszanowaniem przed bramą, na której godło Polskiej własności obaczy. — W okazałej sali tego domu, wywieszono Wizerunki naszych Królów, naszych Bohaterów, Obrazy naszych klęsk i tryumfów, sama Tablica z imionami, (które będzie wolno ogłosić) fundatorów Domu Polskiego, będą to wymowne nauki, dla przesuwającej się nawet publiczności Francuzkiej. Na wzór tutejszych Bibliotek urządzona Czytelnia, z ułatwionem poszukiwaniem w źródłach naszych historycznych, może mieć zbawieniejsze skutki, niż nasze własne, powiększej części, wątpliwej wartości, publikacje. Czytelnicy francuzcy raz nawykli do Biblioteki naszej, dadzą nam prawo do zasiłków rządowych, już nam pod tym warunkiem, obiecywanych, nie tak dla myśli polskiej, lecz dla użytku krajowców. Biblioteka Polska tym sposobem materialnie i prawnie zabezpieczona, łatwo i znacznie, na przyszłą korzyść kraju, pomnoży zbiory swoje, ofiarami nietylko osób, ale i Rządów. Lord Palmerston i Marszałek ostatniego Sejmu Polskiego; niecolną już

znakomitych darów, jak cofnęli w ten czas, gdy Biblioteka nasza w zatyłkach domu, w najemnych izbach, ścieśniać się musiała.

Sto tysięcy franków wystarczy na kupno domu w Paryżu, nawet na jednej z głównych ulic Miasta. Podobienstwo zebrania tej summy gruntujem nie na owej liczebnej kalkulacji: że 1,000 osób składających po 100 fr. lub 100 osób po 1,000 fr. summy dopełnią, — lecz gruntujemy na tem: że wzywamy do rzeczy potrzebnej, narodowej, patriotycznej; że wzywamy Polskę całą, która w sumieniach naszych, jest jeszcze wielkim narodem. Nie są dziś potemu czasy, abyśmy na hojności staropolskiej niektorých, polegać mieli, — ale polegamy na zacności obywatelskiej, wielu; a takich, będziezi mało?

Uposażenie Biblioteki niebędzie jedynie dobrodziejstwem literackiem; w dzisiejszych głuchych czasach, będzie to Aktem wyższym, dowodem nieupadłego ducha obywatelskiego między nami. Podnosząc w sposób okazały zakład naukowy, podniosiem w nim spokojną i poważną Reprezentacją Narodową, przytułek myśli Polskiej, a to w stolicy, bo jeszcze tak powiedzieć możem, w stolicy przeznaczeń Europy.

Godne są uwielbień zabiegi Dobroczynności, o dostarczanie potrzeb życia wygnańcom, o sposobienie młodzi skazanej na obcy język, na obce obyczaje, do zawodów przemysłowych. Rząd też francuzki niedostatek materialny opatruje. — Lecz, i człowiek i naród nie

samym chlebem żyje. Wznosić się do potrzeb narodowych, moralnych, i zadość im czynić, to znak prawdziwy życia obywatelskiego; o ten znak nam idzie, — nam, i Polsce całej.

Życzeniem jest Towarzystwa Historycznego, aby Dom Polski w Paryżu, Bibliotece głównie oddany, był otwartym także i dla posiedzeń, wszelkich poważnych polskich towarzystw; otwartym dla kursów polskich, jeśli się jakie zaprowadzą; — aby był przytułkiem wszelkiej moralnej potrzeby Emigracji, — słowem: aby był Symbolem Narodowości Polskiej w Paryżu. Narodowości Polskiej jakż najdzielniejszy, najświętszy pierwiastek, jeśli nie Religia Chrześcijańska, Religia Chrześcijańska Państwu Polskiemu drogę życia wskazała. Historia Polska na kościelnych się Xiążkach poczęła. Życzeniem tedy najgorętszem jest naszym, aby w Domu Bibliotecznym, na znak nierozdzielności życia Chrześcijańskiego, z życiem naszym Obywatelskiem, mogła się ufundować Kaplica Polska, — aby ta fundacja była pod Inwokacją Świętego KAZIMIERZA, aby tam zaprowadzona była Msza doroczna, za duszę Polskiego Historyka i nauczyciela tego Patrona Polski, za duszę Jana Długosza, 29 Maja, w rocznicę zgonu jego, — aby po tej Mszy, Xiądz i słuchacze, « ukłękawszy, zmowili pacierz na jego intencją, » — aby tym sposobem za dni naszych, stało się zadość temu, o co, ów Patriarcha Historii Polskiej, przed 400 laty, rzewnie prosił każdego Czytelnika swego: « ut pro me, omnium peccatorum primo et ultimo,

« UNUM PATER-NOSTER, UNUM AVE MARIA, flexis genibus, cum devotione, dignetur exorare, »

Biblioteka Polska Paryzka, i podobno ona jedynie, jest dziś prawdziwie niepodległą własnością Narodową. Tu, na obcej ziemi, dziś najbezpieczniej wszystko przechować się może. Biblioteka Załuskich, Biblioteka Ossolińskich, także na obcej ziemi początek swój wzięły, i dostały się potem, jak się dostanie da Bóg, i nasza, na ziemię Polską. Ale i w ten czas, Dóm Polski w Paryżu, nie mniej pożytecznym zostanie na wieloraki użytek narodowy, i będzie na zawsze czcigodną pamiątką tych ofiar, które same podnoszą się do obywatelskiej cnoty -- ofiar trudnych, i w złych czasach dokonanych.

Potrzeba Domu Polskiego w Paryżu jest tedy widoczna, konieczna; użyteczność jego wielka będzie i trwała. Żadna opinia polityczna przeciw temu nie zarzuci. W liczbie osób które dotąd wspierały Bibliotekę Narodową, widzimy imiona najprzeciwniejszych opinii. — Ufamy że Polska będzie miała swój Dom w Paryżu. Zapewnia to nam wszelka rachuba pożytku, wszelkie szlachetne a czynne uczucie polskie.

PLAN SKŁADEK.

Towarzystwo Historyczne dla urządzenia i zbierania składek wyznaczyło, na posiedzeniu swoim dnia 12

Marca r. b. Komisją Składkową do której wezwani :

ZAMOYSKI Władysław, Pułkownik, jako Prezes ;

MAŁACHOWSKI Stanisław.

MICKIEWICZ Adam.

JANUSZKIEWICZ Eustachy.

SIENKIEWICZ Karol.

Komisja Składkowa rozpocznie swoje działanie wedle następujących głównych przepisów :

1° Do zbierania składek Kommissia Składkowa upatrzy i zaprosi Kolektorów, których Rada Towarzystwa Historycznego potwierdzi i upoważni, każdego z osobna.

2° Każdy Kolektor otrzyma przygotowane przez Towarzystwo Druki, jako to : (a) Niniejsza Odezwę do rozdawania listkom.

(b) Kwitariusz, w którym każdy Kolektor imiennie będzie upoważnionym.

(c) Formularze listów wzywających osobiście do składki.

3° Każdy Kwitariusz, na odwrocie karty tytułowej, ma upoważnienie dla wyrażonego po nazwisku Kolektora, z podpisami własnoręcznymi Xięcia Czartoryskiego, Stanisława Małachowskiego, Władysława Zamoyckiego, Mickiewicza i Sienkiewicza.

4° Każdy Kwitariusz ma 20 kwitów. Każdy kwit nosi swój osobny numer. Numera kwitów, przez wszystkie Kwitariusze idą jednym ciągiem. Każdy kwit na odwrocie swoim ma wycisk : *W. Zamoycki*.

5° Towarzystwo Historyczne za te tylko składki będzie odpowiedzialnym, które upoważnionym przez siebie Kolektorom, i za odebraniem od nich kwitu, wyciętego z Kwitariusza, składane będą.

6° Składający ofiarę bezimiennie, nazwan będzie Numerem kwitu.

7° Cudzoziemcy od składek nie wyłączają się.

8° Składka mniejsza od 25 franków niewejdzie do Kwitariusza. Drobniejsze, mogą się pierwiej osobno gromadzić, i wejda do Kwitariusza pod imieniem zbiorowcem np. Zakładu, Szkoły, Parafii, it. p.

9° Kommissia zaprowadzi stosowne rejestra i otworzy Rachunek z każdym Kolektorem, i z Podskarbin Towarzystwa Historycznego.

10° Zebrana składka przez Kolektora, dochodząca *in minimo* 500 fr. natychmiast odsyłaną będzie do Kommissii Składkowej.

11° Mandaty z Prowincii, lub z innych krajów, będą wydawane na imie WŁADYSŁAWA ZAMOYSKIEGO, a przesyłane pod adresem K. Sienkiewicza, à Paris, rue des Saussaies, N° 3, à la Bibliothèque Polonoise.

12° Kommissia Składkowa, odbierane składki, zaciągawszy je do Xiąg swoich, oddawać będzie niezwłocznie Podskarbiemu Towarzystwa Historycznego. Wiadomość o nich zamieszczaną będzie w dziennikach Polskich.

13° Podskarbi odebrane summy lokować będzie tymczasowo, wedle instrukcji Rady Towarzystwa.

14° Po dopełnionej składce, wszyscy Kolektorowie, na wezwanie Kommissii Składkowej, odeszłą swoje Kwitariusze, z wykazem rachunkowym, do Paryża. Towarzystwo Historyczne zda sprawę ze składek, które drukiem ogłosi i do dzienników polskich przeszele.

15° Kommissia Składkowa zajmie się przygotowaniem kupna Domu dla Biblioteki, które Rada Towarzystwa Historycznego uskuteczni, bądź pod imieniem Towarzystwa, jeśli można będzie, bądź pod imieniem jednego z Członków Towarzystwa, ze wszelkimi formalnościami prawnymi, przeznaczenie kupionego Domu warującemi.

16° Imiona osób, przynoszących ofiary, lub ich numera wedle kwitów, wyryte będą na Tablicy brązowej w głównej Sali Bibliotecznej w Domu Polskim w Paryżu, porządkiem wysokości summ złożonych.

Dnia 8 Kwietnia 1851 Roku, w Paryżu.

Prezes Towarzystwa Historycznego Polskiego,

X. ADAM CZARTORYSKI.

89561

17